

Tale ved åpningen av Kirkemøtet 2013

Ved leder i Kirkerådet, Svein Arne Lindø

Kjære statsråd, sametingspresident og ordfører – og øvrige gjester fra inn- og utland; Kjære kirkemøtedelegater: Vel møtt til Kirkemøtet 2013!

Folkekirke – kirkefolk er møtets overskrift. Siden sist vi var samlet til Kirkemøte, er det blitt nedfelt i Grunnloven at Den norske kirke forblir Norges folkekirke. Et samlet politisk Norge vil det slik. Det er vi glade for!

I kirkens visjonsdokumenter har beskrivelser av folkekirken går igjen siden 90-tallet. Vår visjon sier om kirken at den er en *bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen* – folkekirke. Det er denne kirken vi som kirkemøte er satt til å lede i en endringstid. Vårt kall er å videreføre og videreutvikle folkekirken. Kallet fyller meg med ydmykhet, begeistring og glede: Norges folkekirke skal være tilgjengelig for folket. Den skal være til stede for folket. Den skal være en åpen og raus kirke.

Det var 21. mai 2012 Stortinget var samlet for å fatte vedtak om endringer i Grunnloven. Dagen var en milepæl i vår historie, og en stor begivenhet i vår kirke. Staten har ikke lenger en offentlig religion, og kirken har fått større myndighet som trossamfunn.

Da kulturminister Hadia Tajik mottok Ståsettutvalgets utredning om *Det livssyns åpne samfunn*, viste hun til den nye §2 i Grunnloven: «Vi starter ikke med blanke ark. Norge har en kristen-humanistisk arv», sa hun. Kulturministeren slo ganske enkelt fast at vi har en arv, og at den er vår. Som norsk muslim inkluderte hun på en selvsagt måte seg selv i dette *vi*. Med denne korte setningen ytte hun den første offentlige motstanden mot utvalgets måte å fortolke arven på. Arven er ikke reservert bekjennende kristne eller livssynshumanister. En arv som deles av alle, er ikke diskriminerende.

Stortinget valgte i mai i fjor å vedstå seg arven på samfunnsfellesskapets vegne. Det er jeg glad for. Sammen skal vi fortolke og forvalte arven videre.

Som majoritetskirke har Den norske kirke lenge vært opptatt av at livssynsminoritetene skal sikres likebehandling og vern mot diskriminering. Her har Ståsettutvalget skissert opp viktige prinsipper, og foreslått flere gode politiske løsninger. Prinsippet om det livssyns åpne samfunn er godt og gledelig. Det åpner det offentlige rommet for trosuttrykk og livssynspraksiser.

Ståsettutvalgets utredning (NOU 2013:1) tar først og fremst utgangspunkt i enkeltindividers rettigheter. Dette er dens styrke, men også dens begrensning. Kulturutredningen 2014 (NOU 2013:4), som ble lagt fram noen uker senere, har en bredere tilnærming. Her skrives kirken inn som en selvsagt del av kulturlivet i Norge. Kirken er en del av kulturen, ikke en virksomhet ved siden av kulturlivet. Gudstjenestelivet er også et kulturuttrykk, og kirkebyggene er identitets- og kulturbærere landet over.

Tidligere offentlige utredningers usynliggjøring av Den norske kirke må ses som undervurdering av kirkens kulturpolitiske betydning. I senere år har vi sett hvordan kulturarbeidere gjenoppdager kirken som ressurs og arena. Kirkene er den lokale kulturarenaen som har vokst mest i bruk. I dag er kirken en aktiv medspiller og samarbeidspart for kulturarbeidere landet over. Markeringen av 100-års jubileet for kvinners stemmerett er et eksempel på det. I et samarbeid mellom Eidsvoll 1814 og Den norske kirke tilbys forestillingen *Camilla Collett* i Den kulturelle skolesekken for videregående skole.

Endringer i kirke-stat-relasjonen og det økende livssynsmangfoldet i vårt samfunn innebærer ikke at kirken trekker seg tilbake. Kirken må arbeide for at vi ikke utvikler et eget område for kirkelig kultur, isolert fra samfunnet. De nye grunnlovsparafene utfordrer oss på dette. Det samme gjør Kulturutredningen. I kapittel 15 heter det:

«Utvalget vil fastholde at den kirkelig relaterte kulturarven er et verdifullt grunnlag for identitets- og meningsskaping også i dag». Dette er et interessant signal. Kulturutredningens utenfrablakk er egnet til å gjøre oss rette i ryggen og frimodige i blikket.

Trosopplæring som folkekirkereform

I år er det ti år siden Stortinget vedtok trosopplæringsreformen. Reformen er en omfattende folkekirkereform. Trosopplæringsarbeidet har vært den mest omfattende endringsfaktor i Den norske kirke denne tiårsperioden. KIFO har gjennom sin evaluering av reformen påpekt at ansatte i menighetene opplever at trosopplæringen virker positivt på flere andre sider av menighetens virksomhet, både gudstjenesteliv, diakonalt arbeid, øvrig barne- og ungdomsarbeid og samarbeid med kristne organisasjoner.

Statsråd Aasrud har ved flere anledninger utfordret oss på at vi må sørge for at trosopplæringen ikke bare blir en opplevelsesreform. Troens innhold må formidles til barn og unge. Vi ser positivt på at statsråden er opptatt av trosopplæringens innhold. Det er vi også. Samtidig er det verdt å minne om at Plan for trosopplæring bygger på et helhetlig læringssyn, der læring skjer i rammen av menighetens fellesskap og der kunnskap om tro og erfaringer med tro er knyttet sammen.

I Sørnes menighet holdes det dåpsskole for 1. og 2. klassingene. En gutt deltok i vinter på dåpsskolen for 2. klasstrinnet. Ikke lenge etter at skolen var avsluttet, tok mora kontakt med sokneprest Berit Espeset, medlem av Stavanger bispedømmeråd. Gutten hadde så mange spørsmål som han bare måtte få svar på, fortalte mora. Han måtte få stille disse direkte til presten. Den kloke sokneprest Berit stilte selvsagt opp til en slik spørretime. Rett før påske troppet gutten opp sammen med mora på prestens kontor og hadde ikke mindre enn sju spørsmål han ville stille. Han ville blant annet vite mer om bønn:

- Kan Gud snakke med oss på samme direkte måte som han snakket med Noah? Lurte han på.
- Og hva var det egentlig som skjedde i pinsen da Den hellige ånd kom, og de snakket ulike språk?

Joda, reformen formidler kunnskap om tro.

Biskop tilsatt av kirkelig organ

Stortingets vedtak om trosopplæringsreformen tydeliggjorde i sin tid at opplæring i tro er trossamfunnenes ansvar. Grunnlovsendringene rydder ytterligere, slik at Den norske kirke har fått større myndighet i egne anliggender som trossamfunn.

Mest konkret dreier det seg om at vi nå tilsetter våre egne proster og biskoper. Det var derfor en historisk begivenhet da Stein Reinertsen ble vigslet til biskop den 29. januar i år. Du Stein ble dermed den første biskop som tilsettes slik en leder skal tilsettes i et trossamfunn – gjennom en demokratisk prosess og beslutning fattet av det organet som Kirkemøtet har bemyndiget. Vi ønsker deg Guds velsignelse i din gjerning som biskop her i Agder og Telemark bispedømme.

Ny kirkeordning

Det er klart både for Kirkemøtets delegater, for våre politikere og medarbeiderne i aktuelle departement at vi langt fra er ferdig med å endre relasjonen mellom staten og Den norske kirke. Det er dette som ligger til grunn når Kirkerådet i sak 03/13 anbefaler Kirkemøtet å vedta følgende uttalelse:

Kirkemøtet vil understreke at grunnlovsendringene har etablert en rettssituasjon for Den norske kirke som har en midlertidig karakter.

En refleksjonsprosess

Noe av det siste forrige Kirkeråd fattet vedtak om, var å legge til rette for en bred refleksjonsprosess rundt arbeidet med ny kirkeordning. Menighetsråd, fellesråd, bispedømmeråd og andre interessenter ble invitert til å delta og gi innspill.

Vedtaket om å gjøre det nettopp på denne måten har vært omstridt. Det var en smule pessimisme å spore. Ville nå folk ta seg bryet med å svare? Disse spådommene ble gjort til skamme. Lokalt i hele Kirke-Norge er det ført utallige samtaler om viktige sider ved dagens og morgendagens kirkeordning. Svært mange har gitt uttrykk for synspunkter som er av stor verdi. Riktignok gir ikke materialet få entydige svar. Det var heller ikke det viktigste for Kirkerådet. Det viktigste var å stimulere til samtaler i menigheter og råd. Langt på vei oppnådde vi dette. Jeg mener at refleksjonsprosessen var nyttig. Takk til alle som bidro til samtalene, ikke minst fagforeningene og KA.

Den norske kirkes rettstilstand

Saksfremlegget om kirkeordning understreker det uholdbare ved at et konfesjonsløst Storting skal ha myndighet til å fastsette tjenesteordninger, fastsette valgordninger og være arbeidsgiver for prester og ansatte ved bispedømmer og Kirkeråd. I forslag til vedtak ber vi regjering og storting om at virksomhets- og arbeidsgiveransvaret for prestatetjenesten overdras til Den norske kirke som rettssubjekt, og at dette arbeidet nå må komme i gang. Kirken er klar! De sentrale og regionale kirkelige organer må overføres slik at disse ikke lenger er statlige etater.

Det er stor rekkevidde av et slikt vedtak. Kirkerådet mener vi har tilstrekkelige planer klare for å gå i gang.

Framdrift

Saken til Kirkemøtet legger opp til at vi endrer de mest krevende sidene ved nåværende kirkeordning på kort sikt, samtidig som den legger grunnlag for en trinnvis endring av Den norske kirkes ordning. Saksfremlegget peker på en rekke utredninger som vi har ambisjon om å gå i gang med. Men alt må ikke vedtas nå. Det handler om å komme godt i gang, sette vognene i bevegelse i retning av de første stasjonene på reisen.

Forslag til vedtak

Kirkerådet anbefaler at arbeidsgiveransvar for prester legges til Den norske kirke som rettssubjekt, og at bispedømmerådene skal utøve dette på en tilnærmet lik måte som i dag. Vi dette gir den beste og sannsynligvis den raskeste framdrift for ytterligere selvstendigjøring av Den norske kirke.

Kirkerådet legger vekt på at ved en ytterligere selvstendigjøring fra statlig styring, vil kirken bli mer egnet til selv å beslutte når og i hvilket tempo videre skritt skal tas. Andre løsninger, med omfattende indre omorganisering, er ikke innenfor umiddelbar rekkevidde nå. Andre løsninger vil kreve lengre tids omstilling før vi eventuelt har egnede nye organer som kan ivareta de oppgavene som overføres fra staten.

Kirkerådet ønsker å holde oppe tempo og mener dagens organisasjonsstruktur er robust nok til å fungere også når ansatte i bispedømmer og i Kirkerådet ikke lenger er statstjenestemenn.

Kirkevalg

Vi skal i dette Kirkemøtet også behandle to saker som har å gjøre med valg i kirken: *Valgordninger for de kirkelige valg* (sak 10/13) og *Forslag til endringer i kirkeloven* (sak 04/13). Begge sakene handler på ulike måter om hvordan vi velger våre tillitsvalgte i Den norske kirke. Jeg skal ikke gå inn på sakenes realiteter. Men vi vet at det er uenighet om hvordan vi best skal gjennomføre valg i kirken. At uenighet kommer til uttrykk og drøftes, er bra, for det bidrar til at vi får ordninger for valg som er vel gjennomarbeidet.

Jeg vil likevel minne om at vi i flere Kirkemøter tidligere har uttalt oss om hva vi mener om valgordningene, blant annet om direkte og indirekte valg. Disse synspunktene har det vært bred oppslutning om. Det er viktig for meg å understreke at de uttalelsene og vedtakene som har fått bred støtte i Kirkemøtet, forplikter oss. En fristilt kirke må ta sitt eget demokrati på alvor. Innenfor det beslutningsrommet vi er gitt pr 2013, må vi selv finne løsninger når vi er uenige. Vi kan ikke be om hjelp hos våre politiske myndigheter for å få gjennomslag. Og politikerne må på sin side overlate til kirkens organer å avgjøre hva som er den mest tjenlige måten å gjennomføre valg på i Den norske kirke.

Jeg ser fram til en god debatt om disse spørsmålene. Jeg er sikker på at vi vil finne løsninger som sikrer en demokratisk utvikling i vår kirke, og som gir rom for et bredt kirkepolitisk og teologisk engasjement.

Kirke og politikk

Høsten 2012 oppstod det en interessant situasjon der Den norske kirke kom i debatt med Olje- og energiminister Ola Borten Moe. Saken handlet om hvordan Norge som oljenasjon skal forholde seg til klimatrusselen, og om Statoils engasjement i tjæresandutvinning i Canada. Jeg skal ikke gå inn i de konkrete sakene – også oljesaken skal drøftes av Kirkemøtet. Det prinsipielt interessante i diskusjonen som oppsto, er hvorvidt kirken bør la sin stemme høres i den politiske debatten om hvordan vi som samfunn forvalter oljeressursene. Olje- og energiministeren med flere hevdet at kirken ikke har kompetanse i disse spørsmålene, og at vi ikke måtte blande børs og katedral. Vi på vår side mente at kirken ikke kan tie i saker av stor samfunnsetisk betydning. Vern om skaperverket og dermed livsvilkårene til medmennesker over hele kloden, urfolks rettigheter og kommende generasjoners mulighet til liv, er en sentral kristen forpliktelse. Klimatrusselen må løses politisk, og Norge har en moralsk forpliktelse til å gjøre sitt. Det må kirken peke på uten at den skal beskyldes for å drive partipolitikk.

Som kirke må vi være på banen i brennbare samfunnsetiske spørsmål. Vern om skaperverket, vern om livet og menneskeverdet, og vern om trosfriheten skal alltid tenne vårt engasjement og vår tydelige tale.

Den verdensvide kirke

Den kirken Grunnloven omtaler som Norges folkekirke, er mer verdensvid enn norsk. 2013 blir et viktig år for den verdensvide kirke ettersom både Kirkenes verdensråd og Konferansen av europeiske kirker holder generalforsamling.

Kontakten med den verdensvide kirke har beriket norsk kirkeliv, fra den ankom norskekysten for over 1000 år siden, via misjonens pionerdager og fram til i dag. I alle de reformene som Kirkemøtet har vedtatt de senere årene, finner vi impulser fra internasjonalt og økumenisk samarbeid. Den norske kirke ville i dag sett svært annerledes ut om vi ikke hadde blitt utfordret og ikke hadde høstet fruktene av det økumeniske fellesskapet.

Økumeniske generalforsamlinger har vist seg å ha stor kirkehistorisk betydning. Derfor er Den norske kirkes medvirkning på disse møtene svært viktig - også for vår egen kirkes utvikling. Og derfor står de økumeniske generalforsamlingene på Kirkemøtets sakskart i år.

Samiske kirkedager

Norsk og samisk kirkeliv bidrar på sin side til mangfoldet i den verdensvide kirke og til verdens kulturarv. Når det gjelder samisk kirkeliv har vi et særskilt ansvar.

Samiske kirkedager i Mo i Rana 9.-11. august i år er et stort og viktig arrangement for Den norske kirke. Kirkedagene har en betydelig internasjonal og økumenisk dimensjon. Her samles folk om samisk kirkeliv fra Norge, Sverige, Finland og Russland, og et mangfold i luthersk og ortodoks tradisjon vil prege kirkedagene.

Samisk kirkeråd er hovedarrangør og forventes nærmere 1000 deltakere fra hele Nordkalotten. Vi erfarer at urfolksdimensjonen i arrangementet skaper internasjonal interesse. Kirkedagene åpner på FN's internasjonale urfolksdag 9. august, og hovedtemaet er

«Hellig jord! Hellig Ord». Oppmerksomheten vil særlig rettes mot klimaendringer, urfolks naturspiritualitet og Bibelens budskap om menneskenes plass i skaperverket.

Bispemøtets samlivsutredning

I mai 2009 drøftet Kirkerådet hvordan kirken skulle forholde seg til den nye ekteskapsloven. I vedtaket som ble fattet, ga Kirkerådet uttrykk for at det var behov for å klargjøre Den norske kirkes ekteskapsforståelse. Rådet mente dette ville gjøres best i rammen av en helhetlig utredning av samlivsetikken i møte med dagens samlivsetiske virkelighet. Utredningen skulle være en grundig, teologisk gjennomgang av kirkens ekteskaps- og samlivsetiske forståelse. Kirkerådet ba Bispemøtet om å forestå en slik utredning.

Bispemøtet valgte å sette ned et utvalg som skulle jobbe med spørsmålet, og utvalgets rapport ble offentliggjort i februar i år. Bispemøtet har besluttet at det vil avgi en læreuttalelse om saken etter sitt møte i oktober 2013. Det er Bispemøtets uttalelser i saken som skal danne grunnlag for de diskusjoner og påfølgende beslutninger som må tas. Vi ser med spenning fram til hva Bispemøtet vil uttale i oktober, og vi antar at saken vil kunne komme opp på Kirkemøtet 2014.

På ditt ord, Herre

Kjære kirkemøtedelegater og gjester: Jeg vil avslutte min tale med å trekke fram et element fra forrige søndags prekentekst. Den handlet om Tomas sitt møte med den oppstandne Jesus. Det var i en ganske spent situasjon, der disiplene og kvinnene hadde møtt Jesus, men helt sikkert ennå var usikre. Jeg tror Tomas sin tvil egentlig ble delt av flere. Jesus sier til dem: "Fred være med dere". Om Jesus var fysisk til stede ved Kirkemøtet 2013 så visste han om vår usikkerhet og tvil om hvor veien for vår kirke går videre. Men Han ville ha hilst oss: "Fred være med dere" og kanskje lagt til: "Jeg er med dere alle dager inntil verdens ende." Vårt svar blir derfor: "På ditt ord, Herre."